

Slovenski pravopis 1: Pravila. 4., pregledana izdaja (s stvarnim kazalom). DZS: Ljubljana, 1994.

Toporišič, Jože. (1976). *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.

Krušič, M. (ur.) et al. (1995). *Slovenija: Turistični vodnik*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Vesna Požgaj Hadži

Nekatere pasti pri prevajanju iz slovenščine v hrvaščino (in narobe) *

Povzetek

Članek govori o posebnih problemih oz. pasteh pri prevajanju najsorodnejših slovanskih jezikov, hrvaškega in slovenskega. Po analizi prevodnega gradiva (prevodi študentov in prevajalcev) je bila narejena tipologija najpogostejših napak po jezikovnih ravneh. Da je prevajanje med slovanskimi jeziki zares trd oreh, kažejo tudi izsledki ankete, opravljene med prevajalci.

I. Uvod

Učenje/pridobivanje znanja slovanskih jezikov in prevajanje iz njih ali vanje, še posebej, če gre za najbližje jezike, npr. za hrvaškega in slovenskega, je v marsičem nekaj posebnega. Kontrastivno jezikoslovje navaja prednosti (če se potrudimo, se lahko sporazumevamo) in pomanjkljivosti (interferenčne napake so nezavedne in trdovratne, težko jih je popraviti in se jih znebiti). Stopnja interference je pravzaprav sorazmerna s stopnjo genetske sorodnosti jezikov. Poleg drugih razlogov za ta pojav se navajajo psihološki razlogi – pri sorodnih jezikih se govorci, tudi prevajalci, manj zavedajo razlik med jezikoma (Krisin 1990). V

obeh primerih, pri učenju/pridobivanju znanja in pri prevajanju iz slovanskih jezikov in vanje, se pojavljajo posebni problemi, in sicer pri homonimiji, sinonimiji, napačni vezavi ipd. To, da na prav take napake naletimo vsak dan, me je spodbudilo, da o njih spregovorim.

II. Tipologija napak

Analizirano gradivo sestavljajo (a) slovensko-hrvaški in hrvaško-slovenski prevodi študentov hrvaškega, srbskega in makedonskega jezika s književnostmi s Filozofske fakultete v Ljubljani¹ in (b) prevodi prevajalcev in amaterskih prevajalcev. Hkrati črпам znanje tudi iz svoje prevajalske in dolgoletne pedagoške izkušnje. Iz pragmatičnih razlogov sodi večina

* Članek je nastal na podlagi posebnega tečaja na XXXV. seminarju slovenskega jezika, literature in kulture. Objavljen je v: E. Kržišnik (ur.), XXXV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Zbornik predavanj. Ljubljana. 1999. 241–254.

¹ Za pomoč se zahvaljujem kolegoma Mili Vujević in Vojku Gorjancu, ki vodita vaje iz prevajanja iz slovenščine v hrvaščino ter narobe, in Ljubici Črnivec za koristne napotke glede slovenskih prevodov.

gradiva v skupino (a). To je posledica dvojega, in sicer: 1. da se iz slovenščine veliko manj prevaja v hrvaščino (in narobe) kot v druge tuje jezike in 2. da je do prevodov prevajalcev in amaterskih prevajalcev težko priti. Gradivo lahko dobimo predvsem od prevajalcev, ki jih osebno poznamo in nam svoje prevode odstopijo, »slabi« prevodi pa so, če niso objavljeni, iz razumljivih razlogov nedosegljivi.

Čeprav analizirano gradivo ni dovolj reprezentativno, je moj cilj predvsem (a) pokazati posebne probleme pri prevajanju najsorodnejših slovanskih jezikov, slovenskega in hrvaškega, (b) izdelati tipologijo pogostih napak, značilnih za slovensko-hrvaške oz. hrvaško-slovenske prevode, in (c) spodbuditi prihodnje kontrastivno proučevanje dveh sorodnih jezikov, katerega izsledki bi bili teoretično in praktično uporabni.

Tipologijo pogostejših napak v slovensko-hrvaških oz. hrvaško-slovenskih prevodih predstavljam po jezikovnih ravninah. Vsako ravnino bo predstavil zgled s komentarjem.

1 Oblikoslovne napake

1.1 Napake v spolu, številu in sklonu

- (1) ... *vedel je najnovejše smeri v slovenski literarni vedi*²
...*podigao je najnovije smjeri u slovenskoj literarnoj nauci* > *najnovije smjereve*
- (2) ... *kajti divji riž Uncle Ben's je posebna vrsta riža*
...*naime, divlja riža Uncle Ben's posebna je vrsta riža* > *riže*
- (3) *To je najkrajša pot.*
To je najkraća put. > *najkraći put*
- (4) *Jede viljuškom.*
Je z vilico. > *vilicami.*³

² Če je najprej naveden slovenski primer, gre za slovensko-hrvaški prevod, in narobe.

³ *Jesti z vilico* je sicer pogosta napaka slovenskih govorcev.

- (5) ... *govorijo o viteštvu, biblijskih temah in dogodkih iz španske zgodovine* ...
...*govore o viteštvu, biblijskim temama i događajih španjolske historije*... > *događajima*
- (6) ...*dnevna soba s dva ležaja*...
... *dnevna soba z dvema ležišči* ... > *z dvema ležiščema*

Napake v spolu se pojavljajo pri besedah, ki so »homonimne«, vendar v slovenščini in hrvaščini različnega spola: v hrvaščini sta *smjer*, *put* moškega spola, *riža* ženskega, v slovenščini pa ravno narobe, *smer*, *pot* ženskega, *riž* moškega (zgledi 1, 2 in 3). Nekateri samostalniki se razlikujejo po številu, npr. *vilica* v hrvaščini edninski, v slovenščini pa množinski samostalnik *vilice* (4. zgled). Sklonske napake se pojavljajo najpogosteje v tistih sklonih, katerih končnice se razlikujejo:⁴ sem sodijo rodilnik množine, tožilnik ednine, zvalnik, mestnik itd. V zgledu 5 je navedena nepravilna končnica *-ih* v mestniku množine zaradi slovenskega vpliva; v hrvaščini se množinske končnice za dajalnik, mestnik in orodnik ujemajo (*-ima*, *-ama*), slovenščina pa je obdržala različne končnice. Zgled 6 ponazarja podzavestno prevlado množine za pomen več kot eden pri hrvaškem govorcu.

1.2 Napake v vezavi

- (7) *Poslužio ga je kavom.*
Postregel ga je s kavo. > *Postregel mu je kavo./Postregel mu je s kavo.*
- (8) ... *življenje ženske lahko razdelimo v tri obdobja.*
...*život žene možemo podijeliti u tri razdoblja.* > *na tri razdoblja*
- (9) *Nisem hotela čokoladnega sladoleda.*
Nisam htjela čokoladnog sladoleda. > *Nisam htjela čokoladni sladoled.*
- (10) *Nisem dobila odgovora na vprašanje* ...

⁴ Za te sklone prim. posebne vaje v: Požgaj Hadži 1990: 47–82.

*Nisam dobila odgovora na pitanje... >
Nisam dobila odgovor na pitanje...*

- (11) ... *prijaznost do strank ...*
...*ljubaznost do stranaka...* > prema strankama
- (12) *Čutim grozno željo po čokoladi.*
Osjećam strašnu želju po čokoladi. > za čokoladom

Veliko napak nastane zaradi napačno izbrane vezave, modelirane po izhodiščnem jeziku. Zaradi podobnosti med jezikoma je vezava, bodisi glagolska bodisi samostalniška ali pridevniška, resnično trd oreh, to kažejo tudi številni primeri v gradivu, tu ponazorjeni z zgled 7–12.

1.3 Glagoli

1.3.1 Povratni glagoli

- (13) *Premalo se učiš.*
Premalo se učiš. > Premalo učiš.
- (14) *Slomila je nogu.*
Zlomila je nogo. > Zlomila si je nogo.
- (15) ... *da si je izmislila najpomembnejša poglavja ...*
...*da si je izmislila najvažnija poglavlja...*
> *da je izmislila*
- (16) *Pozneje se je pojavila še globlja potreba ...*
Kasnije se je pojavila još dublja potreba... > *Kasnije se pojavila*
- (17) *Marmelada se je razlila po krožniku.*
Marmelada se je razlila po tanjuru. > *Marmelada se razlila po tanjuru.*

Pri povratnih glagolih se pojavlja dvoje napak: (a) glagoli so povratni v slovenskem, ne pa v hrvaškem jeziku (zgledi 13–15), prim. slov. *učiti se* in hrv. *učiti*; (b) pri hrvaških povratnih glagolih se v perfektu pomožni glagol izpušča, v slovenščini pa ne, prim. hrv. *Kasnije se je pojavila*, ne pa *Kasnije se je pojavila*.⁵

⁵ V hrvaškem jeziku lahko pomožni glagol v pretekliku obdržimo samo, kadar gre za slogovno zaznamovanost. Prim. Katičić 1986: 497.

1.3.2 Sedanjiška 3. oseba množine

- (20) *Naši ventilatorji se uporabljajo za prezračevanje ...*
Naši ventilatori se upotrebljavajo kod prezračivanja... > *upotrebljavaju za prezračivanje*

Pri tvorbi glagolskih oblik je najpogostejša napaka končnica v 3. osebi množine v sedanjiku (zgled 20).

1.4 Predlogi

- (21) *Iz dolgozrnatega divjega riža Uncle Ben's ...*
Iz dugozrnate divlje riže Uncle Ben's... > *Od dugozrnate riže*
- (22) *Zaradi tega se lahko sami odločijo, v katerem jeziku bodo ...*
Zbog toga mogu sami odlučiti u kojem će jeziku... > *na kojem će jeziku*
- (23) ...*apartman na dva kata...*
... *apartma na* dveh nadstropjih ... > *apartma* v dveh nadstropjih

Poleg napak v vezavi, ki smo jih predstavili pod 1.2, se pojavljajo napake tudi pri rabi predlogov, npr. hrv. *od riže*, ne pa *iz riže* (zgled 21), ali *na kojem jeziku* in ne *u kojem jeziku* (zgled 22).

1.5 Števniki

- (24) ... *tudi ona ni več stara 34 let ...*
...*i ona nema više 34 godina...* > *godine*
- (25) *Oče in mama, oba se smejata.*
Tata i mama, obojica se smiju. > *oboje*
- (26) ...*direkcija skrbi za petero djece...*
... *direkcija skrbi za petero otrok ...* > *za pet otrok*
- (27) *Trije narodi potrebujejo tri različne programe.*
Trojica naroda trebaju tri različite programe. > *Tri naroda...*
- (28) *Ali sta obe kuharici?*
Obadvoje ste kuharice? > *obadvije*
- Pri števnikih se pojavljata dve vrsti napak.
- (a) Raba napačnega sklona za števnike dve,

tri, štiri v položaju enic (ženski spol), saj ti v hrvaščini zahtevajo imenovalnik množine, v slovenščini pa zaradi »drugačnega« štetja rodilnik množine, torej hrv. 32, 33, 34 *godine* in ne *godina* (zgled 24).

(b) V hrvaščini števniki samostalniki *dvojica, trojica* ... označujejo pripadnike moškega spola, *dvoje, troje* ... pa po spolu mešane skupine; v slovenščini te razlike ni. Zato moramo v hrvaščini npr. za očeta in mamo reči *oboje*, za dve osebi moškega spola pa *obojica* (25). V primeru 26 so otroci obeh spolov, zato v hrv. *petero* in ne *pet*; *kuharici* sta ženskega spola, torej *obadvije* (28).

2 Skladenjske napake – položaj naslonk

(29) J. F. Cooper (1789–1851) je začetnik ameriškega romana.

J. F. Cooper (1789–1851) je začetnik ameriškega romana. > začetnik je

(30) Če vprašate Hrvata ali Bošnjaka, koliko je 99 plus 1, vam bosta različno odgovorila.

Ako budete pitali Hrvata ili Bošnjaka koliko je 99 plus 1, će vam različito odgovoriti. > odgovoriti će vam različito

(31) ... mahal s pismom pred nosom in jim nekaj govoril ...

...mahao pismom ispred nosa i im nešto govorio... > i nešto im govorio

(32) In koliko jih bo prišlo?

I koliko ih će doći? > I koliko će ih doći?

(33) Po tradicionalnem pojmovanju bi se oznaka trivialna književnost morala ...

Po tradicionalnom poimanju bi se oznaka trivijalna književnost morala... > oznaka trivijalna književnost morala bi se...

(34) »Pazi!« je bilo zadnje, kar je Mac izustil.

»Pazi!« je bilo posljednje što je Mac izustio. > bilo je posljednje

Stalni besedni red, še posebej zaporedje in položaj naslonskega niza, je eno najtežje obvladljivih poglavij ne le pri pouku hrvaščine kot tujega jezika, ampak tudi, če je hrvaščina materni jezik učencev.⁶ Pravila o stavi naslonk v

hrvaščini in slovenščini se razlikujejo in slovenski prevajalci naslonke v hrvaščini pogosto postavljajo po slovensko. V hrvaščini naslonka nikoli ne more stati za oklepajem, po pavzi, po premem govoru, po vrinjenem stavku itn. (prim. zgleda 29–34).

3 Besedoslovne napake

3.1 Hrvaške (slovenske) besede

(35) Moj pobeg iz Ljubljane ...

Moj **pobjeg** iz Ljubljane... > bijeg

(36) ... v tem primeru ne uporabljamo noža ...

...u tom **primjeru** ne upotrebljavamo nož... > slučaju

(37) Naenkrat se mi je posvetilo.

Odjednom se mi je **posvjetilo**. > Odjednom mi je sinulo.

(38) Ohranilo se je samo 500 iger.

Ohranilo se je samo 500 igara. > sačuvalo

(39) ... vzbudite zanimanje ...

...**uzbudite** zanimanje... > pobudite, potaknite

(40) ... našel prost stol ...

...pronašao **prostu** stolicu... > slobodnu

(41) ...male tajne...

... **male** skrivnosti ... > majhne

Zaradi izredne sorodnosti med jezika prevzemamo sorodne besede, ker mislimo, da spadajo k obema jezika. V hrvaščini se *igre* lahko le *sačuvaju*, ne pa *ohrane* (38), *zanimanje* lahko *pobudimo*, koga pa s svojim videzom *uzbudimo* (39), *stolica* je lahko *slobodna*, ne pa *prosta*, *prost* je lahko *materijal*, *čovjek* ali *rečenica* (40). *Male tajne* pa v slovenščini niso *male*, temveč *majhne*, razen če gre za določno obliko pridevnika (pri tem zgledu ne gre).

3.2 Homonimi

(43) Zaradi tega je pristojno ministrstvo odločilo ...

⁶ Naj navedem nekaj hrvaških avtorjev, ki so se ukvarjali s tem vprašanjem: L. Jonke, I. Brabec, S. Babić, J. Silić, S. Težak idr.

Zbog toga je pristojno ministarstvo odlučilo... > nadležno

- (44) *S prijatelji nismo vedeli, kje bomo dočkali najdaljšo noč v letu.*

S prijateljima nismo znali gdje ćemo dočekati najdužu noć u ljetu. > godini

Največjo past pri prevajanju med slovanskimi jeziki pomenijo homonimi, še posebej, ko gre za slovensko-hrvaško homonimijo. S tem se je ukvarjalo več avtorjev (Kalenić 1980, Honzak - Jahić 1983, Opačić 1995), v svojih delih pa navajajo primere hrvaško-slovenskih homonimov in prevajalske zmote. Posebno zanimive primere amaterskih prevajalcev z radia in televizije navaja Nives Opačić (1995: 368), med njimi prevod naslova nadaljevanke *Ko zakon postane navada*, predvajane na slovenski televiziji; naslov je bil v hrvaških medijih nesmiselno preveden kot *Kad zakon postane navika*. Gre za homonime slov. zakon hrv. brak in hrv. zakon slov. zakon. Takih primerov je še veliko, tule je nekaj pogostejših:

slov.	hrv.	hrv.	slov.
pristopen	nadležan	dosadan	nadležen (dolgočasen)
leto	godina	ljetno	poletje
izvod	primjerak	izvod	izvleček (izvadak)
kazati	pokazivati	kazati	reči
ljudski	narodni	ljudski	človeški
naslov	adresa	naslov	naslov
ali	ili	ali	ampak, toda, vendar

4 Pravopisne napake

4.1 Postavljanje ločil

- (45) *Nekje sem prebrala, da bo zakon verjetno spremenjen.*

Pročitala sem negdje, da će zakon vjerojatno biti promijenjen. > negdje da će zakon

- (46) *Prišlo je do problemov, ki so privedli do prepira.*

Došlo je do problema, koji su doveli do svađe. > problema koji su

- (47) *Srečala sem neko dekle, ki jo poznam iz glasbene.*

Srela sam jednu curu, koju poznajem iz glazbene. > jednu curu koju poznajem

- (48) *Nije mi uopće važno kako on izgleda.*
Sploh mi ni pomembno kako izgleda. > pomembno, kako

4.2 Druge napake

- (49) *Ne briga je, če ne zna brati.*

Nije ju briga ako ne zna čitati. > ne zna
Prvi bo rekel tisuća, drugi hiljada.

Prvi će reći tisuća, drugi hiljada. > tisuća
To je še vedno velik socialni problem.

To je još uvijek velik socialni problem. > socijalni

- (50) *...uoči Uskrsa...*

... ob Veliki Noći ... > ob veliki noći

...koje su međusobno povezane vratima...

... ki so medseboj povezane z vrati ... > med seboj

Glede rabe ločil so najpogostejše napake pri pisanju vejice, in sicer zaradi različnih načel pri postavljanju ločil: slovenskega gramatičnega in hrvaškega logičnega. V zgledih 45–47 v hrvaščini ni vejice, v zgledu 48 pa v slovenščini vejica mora biti. Med drugimi pravopisnimi napakami je pogost tudi napačen zapis č-ja oz. ć-ja, pisanje j-ja v hiatu, pisanje skupaj oz. narazen (49). Pod (50) so navedeni zgledi pravopisnih interferenc, npr. pisanje praznikov v slovenščini po hrvaškem pravilu ali pisanje skupaj, prav tako po hrvaškem modelu.

5 Dobesedno prevajanje

- (51) *O tem so se prepričali že mnogi.*

O tome su se prepričali već mnogi. > U to su se mnogi uvjerali.

- (52) *Rekla je, da je čaj zares neprijetnega okusa.*

Rekla je da je čaj uistinu neprijatnog ukusa. > neugodnog

- (53) *Voda se umiri v jezercih.*

Voda se **umiri** u jezerima. > smiri
(54) V tem trenutku se imam dobro.

Imam se dobro u ovom trenutku. > Dobro sam u ovom trenutku.

Pogoste začetniške napake nastanejo tudi zaradi preveč dobesednega prevajanja (51–54); pravzaprav bi prevode, v katerih jih najdemo, morali označiti za »grobe« prevode, ki jih je treba še izpiliti.

III. Zgledi prevodov

Študentom, ki se jezika šele učijo in si pridobivajo prve prevajalske izkušnje, je mogoče marsikatero pravkar omenjeno napako opustiti. Vendar pa na podobne napake naletimo skoraj vsak dan v različnih objavljenih besedilih, posebej praktičnosporazumevalnih. Za to obstaja nekaj razlogov (Prunč 1996: 7–11). (1) Pri nas še vedno prevladuje prepričanje, da vsak, ki je dvojezičen, že lahko prevaja. (2) Prevajanje naj bi bilo nekaj čisto preprostega. To, da je npr. hrvaščina človekov materni jezik, pogosto pomeni, da ta človek lahko v hrvaščino tudi prevaja, čeprav jezika ni nikoli študiral. (3) Še vedno prevladuje mnenje, da prevajalci ne potrebujejo lektorjev. Prav zaradi tega se v prevodih, o katerih govorimo, pogosto kaže malomaren odnos do jezika oz. naša jezikovna kultura nasploh.

Kot primer navajam dva prevoda, in sicer (1) vabilo na literarni večer in (2) odlomek literarnega besedila. V prvem bom opozorila na različne tipe interferenčnih in drugih napak, v drugem pa na neupoštevanje tipično krleževskega besednega reda.

1. Dvojezično vabilo

Cafe teater, v sodelovanju s kulturnim društvom Prohistria, bo v četrtek, 11. 12. 1997, predstavil sodobno istrsko poezijo pesnikov Adelie Biasiol, Edelmana Jurinčiča in Danijela Načinovića v slovenskem, italijanskem in hrvaškem jeziku, v katerih je zajeto bogatstvo istrskih narečij.

Po predstavitvi istrskih pesnikov bo nastopila vokalna skupina »Kantadore« iz K. S. Gradin. Za popestritev večera in prijetno vzdušje bodo pripravljene istrske kulinarne specialitete. S tem vabilom lahko kupite vstopnice za privedev pri blagajni Cafe teatra, Grand hotel Union, Ljubljana, do vključno 8. 12. 1997. Blagajna je odprta vsak dan, od ponedeljka do petka, med 14. in 18. uro. Cena vstopnice je 1.500 SIT.

Cafe teater u suradnji sa kulturnim društvom Prohistria će u četvrtak 11. prosinca 1997 predstaviti suvremenu istarsku poeziju pisanu u tri jezika: slovenskom, talijanskom i hrvatskom. Pjesnici Adelia Biasiol, Edelman Jurinčić i Danijel Načinović će izvoditi svoja djela kojima je obuhvaćeno bogatstvo istarskih narječja.

Nakon predstavljanja istarskih pjesnika nastupit će vokalna grupa »Kantadore« iz K. S. Gradin.

Prijatno raspoloženje bit će obogaćeno istarskim kulinarskim specialitetima.

S ovom pozivnicom je moguće kupiti ulaznice za priredbu na blagajni Cafe teatra, Grand hotel Union, Ljubljana, do 8. prosinca 1997. Blagajna je otvorena svaki dan od ponedjeljka do petka između 14 i 18 sati. Cijena ulaznice je 1.500 SIT.

Komentar

Besedilo vabila je najverjetneje napisal in prevedel človek, katerega materni jezik je hrvaščina in ki že dlje časa živi v Sloveniji (težko je z gotovostjo reči, kateri jezik je bil izhodiščni). Napake pričajo o tem, da se ta človek ne ukvarja s prevajanjem in da hrvaščine ni študiral:

(a) nepoznavanje (osnovnošolskih) pravopisnih pravil hrvaškega jezika: stava ločil, pisanje č ali ć, alternacije jata (prim. u četvrtak 11. prosinca nam. u četvrtak, 11. prosinca; 1997 nam. 1997.; obuhvaćeno nam. obuhvaćeno; cijena nam. cijena),

(b) raba predloga s/sa (prim. sa kulturnim

društvom nam. *s kulturnim društvom*; *s ovom pozivnicom* nam. *ovom pozivnicom*),

(c) neupoštevanje pravil o stalnem besednem redu (prim. ...i *Danijel Načinović će izvoditi* nam. ...i *Danijel Načinović izvodit će*),

(d) konstrukcija glagol *biti* + pridevnik namesto glagola (prim. *s ovom pozivnicom je moguće kupiti* nam. *ovom pozivnicom možete/ mogu se kupiti*).

Interference

(a) slovenski položaj naslonk (prim. *Cjena ulaznice je* nam. *Cijena je ulaznice*),

(b) pravopisne napake (prim. 1997 nam. 1997; *specialitetima* nam. *specijalitetima*),

(c) vezava (prim. *pisano u tri jezika* nam. *pisano na tri jezika*),

(d) slovenska raba predložnega instrumental (prim. *s ovom pozivnicom* nam. *ovom pozivnicom*),

(e) prevzem sorodne besede (prim. *prijatno raspoloženje* nam. *ugodno raspoloženje*).

Niti slovensko niti hrvaško besedilo ni bilo lektorirano, hrvaška različica je precej svoboden prevod (prim. sintagmo za *popetrítev večera* v slovenščini, ki sploh ni prevedena, ali sintagmo */pjesnici/ izvode svoja djela*, kot da so glasbeniki).

2. Povratak Filipa Latinovicza

Da bi lahko odgovorili na vprašanje, kako je uresničen krleževski zaznamovan besedni red v slovenskem prevodu, si bomo ogledali tri sintaktične kategorije, in sicer: položaj osebka in povedka, položaj prislovnega določila in naslonk.

(a) Osebek sledi povedku

Pri stilno nezaznamovanem besednem redu stoji osebek pred povedkom. Vendar pa je Krležev ekspresivni ritem pogosto izražen z njuno inverzijo. Tako je v njegovih povedih povedek pogosto v najbolj poudarjenih položajih, in sicer na začetku ali na koncu.

(55) *Osjećao je srce u grlu, u nogama, u zglobovima...* /7/

Srce je čutil v grlu, v nogah, v sklepkih ... /34/

(56) *Zastao je Filip kraj toga starog i trulog zida...* /8/

Filip se je pred tem starim in trhlím zidom ustavil ... /34/

Poglejmo, kako je s temi inverzijami v slovenskem prevodu. Žal jih je prevajalec prevedel nezaznamovano, torej z osebkom pred povedkom, s tem pa je opustil eno glavnih značilnosti Krleževskega besednega reda, saj se njegove povedi pogosto začenjajo ravno s povedkom.

(b) Prislovno določilo na koncu povedi

(57) *Dvadeset i tri godine su prošle od onog jutra kada se dovukao ./../ te otada živi na ulici već mnogo godina, a ništa se nije promijenilo uglavnom.* /7/

Triindvajset let je minilo od tistega jutra, ko se je ./../ od tedaj pa živi že veliko let, v glavnem pa se nič kaj ni izpremenilo. /33/

Prislovno določilo stoji v izvorniku v izrazito zaznamovanem in poudarjenem položaju na koncu povedi. Pri glasnem branju bi pred prislovnim določilom naredili premor, torej: *a ništa se nije promijenilo uglavnom*, s čimer je 23-letna nespremenjenost še posebej poudarjena. Vendar se je prevajalec tudi tu odločil za stilno nezaznamovan besedni red: *v glavnem pa se nič kaj ni izpremenilo*.

(c) Položaj naslonk

Položaj naslonk je v slovenščini enako kot v hrvaščini avtomatiziran in obvezen. V hrvaščini in slovenščini gre najpogosteje za drugo mesto v povedi oz. mesto za prvo naglašeno besedo. Zgleda:

(58) *...Karolina je bila debela, dvanaest godina starija od Filipa...* /9/

⁷ Poudarila V. Požgaj Hadži. V oklepajih so navedene strani iz romanov: M. Krleža, *Povratak Filipa Latinovicza*, PSHK, knj. 93, Matica hrvatska – Zora, Zagreb 1973, in M. Krleža, *Vrnitev Filipa Latinovicza*, CZ, Ljubljana 1987 (prev. F. Smerdu).

... *Karolina pa je bila debela, dvanaest let starejša od Filipa ... /35/*

(59) ...*Filip je u ono vrijeme čitao Zolinu Nauku, ... /9/*

Tisti čas je Filip prebiral Zolajevo »Nauka«, ... /36/

Tak položaj naslonk je stilno nezaznamovan in ritmično nevtralen. Tako je tudi v slovenskem prevodu. V naslednjih dveh zgledih pa je v izvirniku besedni red izrazito stilistično obarvan, dovoljen s t. i. pesniško svobodo, torej v umetnostnem besedilu, sicer pa ne.

(60) *Filip bio se patio zbog te debele Karoline pune tri godine, ... /9/*

Filip je cela tri leta jalovo in boleče trpel zaradi debele Karoline. /35/

(61) *Karolina stanovala je sa svojim ocem u pivnici, ... /9/*

Karolina je z očetom stanovala v pivnici ... /35/

Če bi ti dve povedi glasno prebrali, bi morali takoj za osebkom narediti premor, torej Filip II **bio se patio** zbog te debele Karoline ..., Karolina II **stanovala je**.

Naslonka v tem primeru spet zasede drugo mesto v povedi (po premoru). Pisatelj tako dodatno poudari »stanje« osebkov, Filipovo trpljenje in Karolinino zagatno življenje z očetom (Pranjić 1986: 162).

Kako je tu ravnal prevajalec? Izbral je nezaznamovan besedni red, čeprav bi lahko povedi prevedel takole (in se kot Krleža namenoma »pregrešil« zoper sintaktično normo): *Trpel je Filip cela tri leta jalovo in boleče zaradi debele Karoline ..., Stanovala je Karolina z očetom v pivnici ...*

Zato tipične stilistično-ritmične vrednote izvirnika (inverzija osebkov in povedka, položaj prislovnega določila, nestandarden položaj naslonk) oz. vrednote govorenega jezika, zaradi katerih je Krleža najprepoznavnejši,⁸ v

slovenskem prevodu sploh ne pridejo do izraza.

IV. Namesto sklepa

Sklenemo lahko, da je razmerje med hrvaškim in slovenskim jezikom, ko gre za učenje/pridobivanje znanja jezikov in za obojestransko prevajanje, v marsičem posebno oz. ima svoje prednosti in pomanjkljivosti. Pomanjkljivosti so očitne predvsem v številnih interferenčnih napakah. Tipologija prevodnih napak nas opozarja na a) potrebo po raziskovanju prevajanja kot sredstva za učenje jezikov na fakultetni ravni in b) teme prihodnjih kontrastivnih preučevanj hrvaškega in slovenskega jezika (npr. problemi homonimije, kongruence itn.).

Da lahko sorodnost hrvaščine in slovenščine zavede tudi tiste, ki se s prevajanjem ukvarjajo poklicno, je pokazala anketa. Marija Leskovec Sindičić, prevajalka, je takole sklenila svoje misli o pasteh pri prevajanju: *»Ugotavljam, da pri prevajanju sorodnih slovanskih jezikov naletim na več pasti kakor pri prevajanju v romanske jezike, kjer takoj »preklopim« na drugačen sistem izražanja. Pri slovanskih jezikih me enakost ali podobnost besed pogosto tako zapelje, da se različnih napak sploh ne zavedam. Le večletne izkušnje mi pomagajo, da se tem pastem izognem. Vsekakor je pomembno tudi izpopolnjevanje prevajalcev; ti morajo dohajati in upoštevati spremembe v jezikih, obnavljati slovnico in pravopisno znanje. Še boljša odločitev pa je posvetiti se prevajanju samo v en jezik, se vanj poglobljati in dograjevati poznavanje.«*

Literatura

- Grosman, M., in sodelavci, 1997: *Književni prevod*. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. Ljubljana.
- Honzak - Jahić, J., 1983: *Medjezikovna slovensko-srbohrvaška homonimnost v prak-*

⁸ Prim. Pranjićevo (Pranjić 1964: 415) mnenje: »Krleža nije pisac! Krleža je govornik.«

- tičnosporazumevalnem (in publicističnem) jeziku. Sarajevo. (magistrska naloga).
- Kalenić, V., 1980: *Pomenske razlike besed istega izvora v slovenščini in srbohrvaščini*, v: XVI SSJLK. Ljubljana. 47–64.
- Katičić, R., 1992: *Jezikoslovni zapisi o prevodenju*, v: *Novi jezikoslovni ogledi*. Školska knjiga. Zagreb. 189–203.
- Katičić, R., 1986: *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. JAZU Globus. Zagreb.
- Krisin, L. P., 1990: *Sociolingvistički problemi u kontaktu blisko srodnih jezika*, v: *Funkcionisanje jezika u višenacinalnim zemljama*. Institut za jezik, Posebna izdanja 7. Sarajevo. 189–194.
- Krležijana, poglavje *Jezik*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Zagreb. 1993. 394–406.
- Kumar, S., 1994: *Problemy perevoda russko-go hudožestvennogo teksta na kakoj-libo inostrannyj jazyk, v osobenosti na angli-skiy*. Suvremena lingvistika, 20/38. Zagreb. 49–59.
- Opačić, N., 1995: *Primjeri homonimije u nekim slavenskim jezicima prema hrvatskom*, v: *Prevođenje: suvremena strujanja i tendencije*. HDPL. Zagreb. 367–370.
- Požgaj Hadži, V., 1990: *Vježbe iz hrvatskog ili srpskog jezika I*, Ljubljana.
- Prevođenje: suvremena strujanja i tendencije*, ur. J. Mihaljević - Djigunović in N. Pintarić. HDPL. Zagreb. 1995.
- Prunč, E., 1996: *Posljedice prevođenja*. Naklada Pavičić. Zagreb.
- Pranjić, K., 1964: *O Krležinu proznom ritmu*, v: *Krležin zbornik*, ur. I. Frangeš in A. Flaker. Naprijed. Zagreb.
- Pranjić, K., 1986: *Jezikom i stilom kroza književnost*. Školska knjiga. Zagreb.
- Vidović Muha, A., 1997: *Razmerja med leksemi in homonimija*, v: J. Bálint: *Slovar slovenskih homonimov*. ZIFF. Ljubljana. 7–16.

Lidija Šega

Poimenovanja v angleščini

Poimenovanja dejavnosti, poklicev, organizacij, podjetij in ustanov, delovnih mest in funkcij ter navsezadnje tudi strokovni in znanstveni naslovi nam pri prevajanju vsakokrat posebej in vedno znova povzročajo težave in glavobole, saj se prav tu kažejo največje razlike v družbeni, kulturni, politični, izobraževalni in gospodarski organiziranosti posameznih držav in okolij ciljnih uporabnikov naših prevodov.

Vendar se nam tudi tu odpirajo jasnejša obzorja. Svet postaja vsak dan manjši in razdalje med ljudmi in njihovimi delovnimi mesti vse

krajše. Zato bi verjetno tudi pri jezikih lahko govorili o »globalizaciji« vsaj glede izrazja, ki se uporablja za poimenovanja v poslovnem svetu. Težnja po poenotenju tega izrazja se jasno kaže pri prizadevanjih za standardizacijo poimenovanj – od posameznih izdelkov in blagovnih skupin ter dejavnosti in poklicev vse do enotnejših nazivov delovnih mest, izobrazbenih stopenj in usmeritev.

Ta poenotenja, ki so potrebna zlasti zaradi enotnega statističnega zajemanja podatkov, potekajo v svetu pri posameznih agencijah OZN in Svetovni trgovinski organizaciji,